

ΕΙΔΗΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΙΛΙΟΥ.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΨΕΘ' ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙ

ΤΟΥ

ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ 10' τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ
τοῦ ἔτους 1884—85

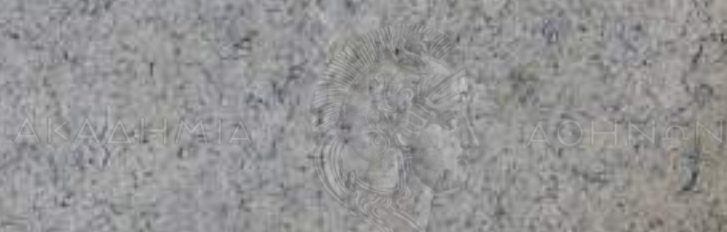
ΥΠΟ

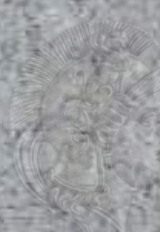
J. C. F. CALVERT.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1890.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.

GAL
2

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΙΛΙΟΥ.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΨΕΦ' ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙ

ΤΟΥ

ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ ΙΘ' τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ
τοῦ ἔτους 1884—85

ΥΠΟ

J. C. F. CALVERT.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1890.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.

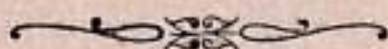

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΙΛΙΟΥ.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦσαν τοσοῦτον πε-
πεισμένοι, ὅτι τὸ Ἰλιον τῶν χρόνων ἐκείνων ἦν, ὡς πρὸς
τὴν θέσιν, τὸ αὐτὸ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ψαλεῖσα Ἰλιος,
ὅσον καὶ οἱ σύγχρονοι εἰσὶ πεπεισμένοι, ὅτι ἡ σημερινὴ Ἱε-
ρουσαλήμ. κατέχει τὴν θέσιν τῆς τῆς Ἀγίας Γραφῆς Ἱε-
ρουσαλήμ. Ἡ μόνη διαφωνία, ἥτις προέκυψε περὶ τοῦ θέμα-
τος τούτου ἐν τῇ ἀρχαιότητι, εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Δημητρίου
τοῦ Σκηψίου ἐξενεχθεῖσα γνώμη βασιζομένη ἐπὶ θεωρίας
ὑπερβολικῆς Ἑστιάας τῆς ἐξ Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωάδος
ὡς πρὸς τὴν αὔξησιν τῆς τοῦ Σκαμάνδρου πεδιάδος. Ὁ Δη-
μήτριος ἐπίστευσεν, ὅτι ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ ὑπῆρχε
κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πολιορκίας τῆς Ἰλίου καὶ κόλπος
τις εἰσχωρῶν ἐπὶ ἱκανὴν ἀπόστασιν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ὅς-
τις προϊόντος τοῦ χρόνου ἐπληρώθη διὰ προσχώσεων καὶ
τῆς βαθμιαίας καὶ βραδείας μετατοπίσεως τῶν ποταμίων
ὑδάτων. Δυστυχῶς ὁ διάσημος γεωγράφος Στράβων, ὅστις
φαίνεται ὅτι δὲν ἐπεσκέφθη τὸν τόπον (καίτοι παρέχει
ἡμῖν τὴν μακροτέραν περιγραφὴν ἣν εἶχομεν), συμμερίζεται
τὰς ἐσφαλμένας γνώμας τοῦ Δημητρίου. Ὅντως, βλέπομεν
ἀρχαίους συγγραφείς, ὡς Στέφανον τὸν Βυζάντιον, ἀναφέ-
ροντας μὲν τὸν Στράβωνα καὶ τὸν Δημήτριον ὡς μάρτυρας
αὐθεντικούς ἐπὶ διαφόρων ἄλλων τοπογραφικῶν σημείων,
οὐδόλως ὁμως ἀναφέροντας οὔτε τὸν μὲν οὔτε τὸν δὲ περὶ
τῆς τοπογραφίας τῆς Ὀμηρικῆς Ἰλίου, προκειμένου περὶ
τῶν σημείων, ἐν οἷς ὁ Στράβων καὶ ὁ Δημήτριος εὕρισκον-
ται ἐν διαφωνίᾳ πρὸς τὴν κοινὴν γνώμην. Δύναται τις ἄρα

ἐκ τούτου νὰ ἐξαγάγῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι οὗτοι συγγραφεῖς ἐθεώρουν ἐσφαλμένους τὰς θεωρίας τῶν τελευταίων τούτων. Ἐν τούτοις ὁ Στράβων δεικνύει ἡμῖν εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως πλεῖστα τῶν τοπογραφικῶν σημείων, ἃ οἱ ἀρχαῖοι ἀναγνωρίζουσιν ὡς τὰ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερόμενα.

Ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι συγγραφεῦσι, Ρωμαίοις καὶ Βυζαντινοῖς, εὐρίσκομεν τῇδε κακεῖσε ὑπαινιγμούς εἰς τὰ τοπογραφικὰ ταῦτα σημεία ὡς καὶ εἰς ἕτερα, ἅτινα αἰ μεθ' Ὀμηρον παραδόσεις προσέθηκαν εἰς τὰ ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ Ὀδυσσεΐᾳ ἀναφερόμενα. Δέον λοιπὸν νὰ ἐμμείνωμεν ἐπὶ τῆς ταυτότητος τῶν ὑπὸ τῶν συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος δεικνυομένων σημείων, καὶ ἂν εὖρωμεν τὰς θεωρίας τούτων συνχρδύσας πρὸς τὸ ὁμηρικὸν κείμενον, δὲν θὰ ἔχωμεν ν' ἀναζητήσωμεν ἄλλα. Ὀφείλομεν μάλιστα καὶ νὰ σεβασθῶμεν τὰς γνώμας τῶν ἀρχαίων, διότι πρέπει ν' ἀναμνησθῶμεν, ὅτι ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Πεισίστρατον, τύραννον τῶν Ἀθηνῶν (550—529 π.Χ.), καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, οἵτινες διέμενον ἐξόριστοι (510 π.Χ.) ἐν Σιγείῳ, πλησίον τοῦ Σκαμάνδρου καὶ τῆς ἀρχαίας Ἰλίου, τὴν συλλογὴν καὶ τὴν ἐκδοσιν τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν. Ὅθεν ἡ πόλις Σίγειον ἔκειτο ἐπὶ ὑψώματι ἀκριβῶς ἑναντι τῆς Ἰλίου, ἀφ' ἧς ἐχωρίζετο εἰς ἀπόστασιν μιᾶς λεύγης ὑπὸ τῆς πεδιάδος τοῦ Σκαμάνδρου. Συμπεραίνω ἐκ τούτου, ὅτι οἱ τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων ἐκδύται ἀνεγνώρισαν βεβαίως τὴν τοπογραφίαν σύμφωνον τῷ τοῦ Ὀμήρου κειμένῳ. Πάντες συνεφώνουν ἐπὶ τούτων τῶν σημείων. Οὕτω δὲ οὐσιωδῶς ἀναγκαῖον τυγχάνει νὰ λάβωμεν ὡς ὁδηγοὺς τοὺς ἀρχαίους καὶ νὰ συγκρίνωμεν τὰς κρίσεις αὐτῶν πρὸς τὸ αὐτὸ κείμενον τοῦ Ὀμήρου· ἀλλὰ δέον ν' ἀποφύγωμεν τὴν ἐσφαλμένην τοπογραφίαν τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ ἀντιγραφέως αὐτοῦ Στράβωνος, οἵτινες μετὰ τῆς σφαλερᾶς αὐτῶν περιγραφῆς φαίνονται ἐν διαφωνίᾳ πρὸς πάντας τοὺς προγενεστέρους αὐτῶν.

Ἰδού γεωγραφικὸς χάρτης τῆς χώρας ταύτης μετὰ τῶν ὁμηρικῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων,

κατηρτισμένος ἐπὶ τοῦ χάρτου τοῦ Ὑδρογραφικοῦ Γραφείου τοῦ Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου¹. Τῇ βοήθειά λοιπὸν τούτου παρακολουθήσωμεν τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν καὶ τὰ ἀρχαῖα συγγράμματα καὶ ἐπισκεφθῶμεν τοὺς διαφόρους τόπους τοὺς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερομένους.

Οὕτω δὲ θέλομεν ἴδει ἀλληλοδιαδόχως

1^ο. Τὴν ἀμμώδη παραλίαν πρὸς τὴν ἐκ τοῦ Αἰγαίου εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐν ᾗ εὕρισκετο τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν (Ναύσταθμος).

Ἡ ἀμμώδης παραλία ὥς ἔχει νῦν εἶναι ἡ αὐτὴ οἷα ἦν κατὰ τὴν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας ἀποδιδομένην ἐποχὴν (π. X. 1184); ἵνα ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, δεόν νὰ συμβουλευθῶμεν τὰ τῶν ἀρχαίων συγγράμματα. Εἶναι ἀναντιρρήτως ἀληθές, ὥς βλέπομεν τοῦτο ἐν τῷ Ἡροδότῳ (π. X. 450), ὅτι ἐπίστευον, ὅτι ἡ τῆς Ἰλίου παραλία ὥς καὶ ἡ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Τευθρανίας, τῆς Ἐφέσου καὶ τοῦ Μαιάνδρου ἐξηκολούθουν ν' αὐξάνωσιν ἐπεκτεινόμεναι πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ἰλίου αἱ συνθῆκαι δὲν ἦσαν αἱ αὐταί· διότι, ἀφοῦ ἀπαξ ἡ αὕξησις εἶχε φθάσει μέχρι τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου προστατευομένου ὀρίου (Καλλικολώνη Ὀμηρικὴ· τὸ ἀκρωτήριον Ροίτειον· πόλις Αἰάντιον, σήμερον δὲ Καρανλήκ-Μπορούν), ἡ αὕξησις αὕτη, λέγομεν, εὕρισκεν ἐμπόδιον ἐν τῇ ὁρμῇ τοῦ ρεύματος τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅπερ ἀμέσως ἤρχιζε νὰ προσβάλλῃ αὐτήν, ἐνῶ αἱ ποτάμιοι ἐκχύσεις τοῦ Μαιάνδρου, τοῦ Νείλου καὶ λοιπῶν κατετίθεντο εἰς θαλάσσας ἄνευ ρευμάτων. Βλέπομεν δέ, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἦσαν πεπεισμένοι περὶ τῆς ἐνταῦθα ὑπάρξεως κόλπου κατὰ τὴν ἐποχὴν τὴν ἀποδιδομένην εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, ὃ δὲ Ὅμηρος οὐδεμίαν ποιεῖται μνείαν περὶ διακοπῆς τῆς γραμμῆς τῆς παραλίας, πλὴν τῆς τοῦ στομίου τοῦ Σκαμάνδρου, ἐκβάλλοντος εἰς τὸν κόλπον πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀλός. (Παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει πάντοτε

1) Ὁρα χάρτην ἐν ἀρχῇ τῆς βίβλου.

τὸ Αἰγαῖον πέλαγος "Αλα, ἐνῶ διὰ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὸν κόλπον μεταχειρίζεται τὴν λέξιν θάλασσα). Εἶναι προφανές ἐν τούτοις, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἡ παρχλία δὲν ἦτο ὁμαλή, καίτοι ὡς τοιαύτη περιγράφεται ἐν τῇ Ἰλιάδι. Ἦδη πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, κῆτος πεμφθὲν ὑπὸ Ποσειδῶνος εἶχε κτερειπώσει τὴν ἀκτὴν· τὸ κῆτος τοῦτο ἦν βεβχίως ἡ ὕψις τῶν θαλασσίων ὑδάτων καταλαβόντων τὴν παρχλίαν τοῦ κόλπου. Ὁ Ἡρακλῆς, ὁ μέγας οὗτος μηχανικός τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων, μεταβάνων εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σίγειον εὔρε τὸ μέσον νῆ ἐπιφέρη θεραπείαν εἰς τὸ κακόν, φανεύων τὸ θηρίον, καὶ οὕτως ἡ παρχλία εἶχε κανονισθῇ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν κατοχὴν αὐτῆς. Ἀλλ' ἵνα ἐξηγήσῃ τὴν ἀληθῆ ἀνωμαλίαν τῆς παρχλίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὁ ποιητῆς λέγει, ὅτι ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Ἀπόλλων εἶχον καταπλημμυρήσει τὴν πεδιάδα διὰ τῶν ποταμίων ὑδάτων, ἅτινα κατέθαψαν ἐν ταῖς ἄμμοις τὰ τείχη τοῦ ἀχαιικοῦ στρατοπέδου καὶ οὕτω παρήχθη ἡ ἀνωμαλία τῆς παρχλίας.

Συμφώνως λοιπὸν μετὰ τοῦ Ὀμήρου εὐρίσκουμεν, ὅτι, ὡς ὁ Στράβων, ὁ Δημήτριος καὶ ἡ Ἑστίαια διεβεβαίουν τὴν ὑπαρξὶν κόλπου, οὕτω καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Σκύλαξ καὶ ὁ Πλίνιος καὶ ἄλλοι ἦσαν πεπεισμένοι, ὅτι ὑπῆρχε κόλπος τοῦ Σκαμάνδρου κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι οὗτοι ἀπέδιδον αὐτῷ μεγαλειτέραν ἔκτασιν ἢ ἐκεῖνοι. Οἱ πρῶτοι ἐπίστευον, ὅτι ἡ παρχλία, ἥτις ἦν τότε δώδεκα σταδίων, δὲν ἔπρεπε νῆ ἦτο εἰς ἀπόστασιν ἕξ σταδίων ἀπὸ τῆς Ἰλίου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πολιορκίας, ἐν ᾧ κατὰ τοὺς ἄλλους ἡ παρχλία ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτῶν εἶχεν ἔκτασιν εἴκοσι σταδίων καὶ ἔπρεπε νῆ ἀπεῖχεν ἐν καιρῷ τῆς πολιορκίας δώδεκα στάδια ἀπὸ τῆς Ἰλίου, κατὰ τὸ ἐγγύτατον αὐτῆς μέρος. Ἡ ἀπόστασις αὕτη τῶν εἴκοσι ἢ εἰκοσιδύο σταδίων εἶναι ἐσέτι ὡς ἔγγιστα ἡ σημερινή. Ἡ περὶ τῶν ἕξ σταδίων ὑπόθεσις τοῦ Δημητρίου φέρει εἰς δίλημμα καταπληκτικόν. Πῶς ἡ συμβολὴ τοῦ Σιμόεντος μετὰ τοῦ Σκαμάνδρου ἤθελεν εἶσθαι δυνατή;

διότι εἰς τὴν ἀπόστασιν ταύτην ὁ Σιμόεις θὰ ἐξέβαλλεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν κόλπον.

Ὁ Εὐστάθιος λέγει ἡμῖν, χωρὶς ὅμως ν' ἀναφέρῃ τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ἀρύεται τοῦτο, ὅτι ὁ χώρος ὁ μεταξὺ τοῦ τείχους τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῆς τάφρου εἶχεν εὖρος πλέθρου· ὁ δὲ Αἰσχύλος¹ θέτει ἐν τῷ στόματι τοῦ ἐν Ἀγαμέμνονι χοροῦ: «κέλσαντες (τάς ναῦς) Σιμόεντος ἀκτὰς ἐπ' ἀεξιφύλλου». Ἡ παραλία αὕτη σήμερον καλεῖται *Καραν.λίχ-Λιμὰν* (Λιμὴν σκοτεινός).

2^ο. Τὰ δύο ἀκρωτήρια (Καλλικολώνην καὶ τείχος Ἡρακλῆος) σχηματίζοντα τὰ ἄκρα τῆς παραλίας.

Βλέπομεν δύο ἀλύσεις λόφων, τὴν μὲν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς κατὰ μῆκος τοῦ Ἑλλησπόντου, τὴν δὲ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον κατὰ μῆκος τοῦ Αἰγαίου, σχηματίζουσας γωνίαν ὀρθήν, διχαζομένην ὑπὸ τῆς παραλίας καὶ τῆς πρώτης ἀλύσεως τῶν λόφων. Εἰς τὰ ἄκρα τῶν δύο τούτων ἀλύσεων εὐρίσκεται ἡ παραλία ἡ βρεχομένη ὑπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου. Ὁ Ὅμηρος δὲν φαίνεται δίδων ὄνομα εἰς τὰ δύο ταῦτα ἀκρωτήρια, ἀλλ' ἅπασα ἡ ἀρχαιότης, ἡ μετὰ τοὺς ὀμηρικοὺς χρόνους, ἐκ συμφώνου ἀποδίδει εἰς μὲν τὸ πρῶτον τὸ ὄνομα Ἀκρωτήριον Ροίτειον (ἐνθα ἦν ἐκτισμένη ἡ πόλις Αἰάντιον οὕτως ὀνομασθεῖσα ἕνεκα τῆς ἐγγύτητος τοῦ τάφου τοῦ Αἴαντος καὶ ἔχουσα πρὸς ἀνατολὰς λιμένα τεχνητόν), τὴν δὲ ἄλυσιν, ἧς τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο σχηματίζει τὴν κεφαλὴν, ὀνομάζει ὡσαύτως Ροίτειον. Ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων ταύτης ἔκειτο ἡ ὀμώνυμος πόλις ὦρος, Ἀκρα, καὶ πόλις². Τὸ δεύτερον ἀκρωτήριο ὀνομασθῆναι Σίγειον ἀκρωτήριον (ἐν ᾧ ἦν ὠκοδομημένη ἡ πόλις Ἀχιλλεῖον οὕτω κληθεῖσα ἕνεκα τῆς γειτνιασέως τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως), τὴν δὲ ἄλυσιν, ἧς ἡ κεφαλὴ εἶναι τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο, ἀποκαλεῖ ὡσαύτως Σίγειον. Ἐπὶ ταύτης ἔκειτο ἡ ὀμώνυμος πόλις εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι σταδίων μεσημβρινῶς τοῦ ἀκρωτηρίου.

1) Αἰσχύλου Ἀγαμέμνων 674.

2) Στέφ. Βυζ.

Καίτοι, ὡς εἶπον ἄνωτέρω, ὁ Ὅμηρος δὲν φαίνεται ἀποδίδων οὐδὲν ὄνομα εἰς τὰ δύο ταῦτα ἄκρωτήρια, τὰ ὑπέδειξεν ὅμως, τὸ μὲν Αἰάντιον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καλλικολώνη*, τὸ δὲ Ἀχίλλειον ὑπὸ τὸ ὄνομα *τεῖχος Ἡρακλῆος*.

Ἐκ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης αἱ δύο αὗται σειραὶ λόφων εἰσὶν ἄρκετὰ κρημνώδεις, ἐνῶ ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους ἐπιχαρίτως κυμαίνονται πρὸς τὴν πεδιάδα.

Καίτοι ἡ σημερινὴ παραλία φαίνεται ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Πλινίου περιγραφομένην, ὡς ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτῶν, δέον ἐν τούτοις νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλας τινὰς μεταβολὰς προελθούσας ἐκ τῶν μετοχετεύσεων τῶν ὑδάτων, ἅτινα διήνοιξαν νέα ὀρύγματα (μόνου τοῦ Σκαμάνδρου ἐξαιρουμένου, ὅστις ἀπὸ τῶν προομηρικῶν χρόνων δὲν μετέβαλε τὸν ροὺν αὐτοῦ). Αἱ μετοχετεύσεις αὗται ἐγένοντο κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους καὶ δὴ καὶ κατὰ τοὺς μετὰ Χριστὸν αἰῶνας, ὥστε ἀντὶ τοῦ μόνου στομίου τοῦ Σκαμάνδρου ἐκβάλλοντος εἰς τὸν κολπίσκον τῶν Ἀχαιῶν, βλέπομεν ἐν αὐτῷ σήμερον τρία στόματα, τὸ τοῦ *Καλιφάτι-Ἀσμάκ*, τὸ τῆς θαλασσίας λίμνης καὶ τὸ τοῦ κολπίσκου *Ἰν-τεπὲ-Ἀσμάκ*.

Πλησίον τῶν δύο ἄκρωτηρίων ὑπάρχουσιν ὀροπέδια ὑψηλά, ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκοντο αἱ πολίχναι Αἰάντιον καὶ Ἀχίλλειον. Σήμερον τὸ Αἰάντιον εἶναι ἔρημον, εἰς δὲ τὸν γῶρον, ἐν ᾧ ἔκειτο, δίδουσι τὸ ὄνομα *Καρανλίχ*· ὁ λιμὴν αὐτοῦ εἶναι κεχωσμένος καὶ ὀνομάζεται *Τὰ Βόλια*. Ἐνταῦθα, φαίνεται, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἤθελε νὰ κτίσῃ τὴν πρωτεύουσάν τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἀλλὰ παρητήθη τοῦ σχεδίου του εὐθύς μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ¹.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Καλλικολώνην, συμφώνως μετὰ τοῦ Ὀμήρου, οἱ ἀρχαῖοι σχολιασταὶ εἰσι σύμφωνοι περιγράφοντες αὐτὴν ὡς κειμένην παρὰ τῷ Θρωσμῷ καὶ τῷ Σιμόεντι. Κατὰ τὸν Εὐστάθιον εἶχε μῆκος πέντε σταδίων, ἀπὸ τοῦ ἄκρωτηρίου πιθανῶς Ροιτείου μέχρι τοῦ Θρωσμοῦ, οὗτινος ἡ κλιτὺς ἐκτείνεται πρὸς τὸν Σιμόεντα κατὰ τὴν

1) Σωζόμενος.

διεύθυνσιν τῆς Ἰλίου. Ἐν τῇ Υ' ραψωδίᾳ τῆς Ἰλιάδος ἀναγινώσκομεν, ὅτι ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ὁ Ἄρης ὠδήγησε τοὺς φίλους τῶν Τρώων θεοὺς, ἵνα ἴδωσι τὴν ἐν τῇ πεδιάδι μάχην, ἐνῶ οἱ ἄλλοι θεοί, οἱ φίλοι τῶν Ἀχαιῶν, μετέβαινον ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τῆς παραλίας, εἰς τὸ τεῖχος Ἡρακλῆος· τὰ δύο ταῦτα ὑψώματα θαυμασίως ἐξελέγησαν, ὅτε δεσπόζοντα τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Καίτοι οὐδεὶς συγγραφεὺς ὑπέδειξεν ἡμῖν, ποῦ ἔκειτο τὸ τεῖχος Ἡρακλῆος, οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὥς πρὸς τὴν θέσιν, ἣν τῷ ἀποδίδω, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Σιγείου ἀκρωτηρίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἡ πόλις Ἀχιλλεῖον, κατεχομένη σήμερον ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ χωρίου Γερῆ-Σεχίρ.

Ἐνταῦθα, ἐπὶ τοῦ Σιγείου ἀκρωτηρίου, οἱ ἀρχαῖοι ὑπεδείκνυν τὸ θέατρον τῶν κατορθωμάτων τοῦ Ἡρακλέους πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἡσιόνης καὶ πρὸς καταστροφὴν τοῦ θαλασσίου τέρατος, ὅπερ διώκον αὐτὸν ἐκ τῆς παραλίας πρὸς τὴν πεδιάδα τὸν ἠνάγκασε νὰ καταφύγῃ ἐντὸς τοῦ τείχους, ὅπερ οἱ Τρῶες τῇ βοηθείᾳ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς εἶχον προετοιμάσει αὐτῷ.

Οἱ τύμβοι τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Πατρόκλου καὶ τοῦ Ἀντιλόχου ὀρῶνται σήμερον ἐνταῦθα καὶ ἀνεγνωρίσθησαν καθ' ὅλους τοὺς χρόνους.

Τύμβος Αἰδουήτου.

Οὐδεμίαν μνείαν τοῦ τύμβου τοῦ Αἰδουήτου εὔρον ἐν τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν. Ὅτι ὁ Στράβων περὶ τούτου λέγει, εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἐσφαλμένον· διότι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑποθέσεώς του ἀποδίδει αὐτῷ θέσιν εἰς τόπον ὅλως διάφορον καὶ τὸν ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι ὑπεδείκνυν ὡς σημεῖον Μυρίνης. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὀροπεδίου τοῦ ἀκρωτηρίου Καλλιολώνης ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἐλλησπόντου βλέπει τις τρεῖς μικροὺς τύμβους δεσπόζοντας τῆς παραλίας, ἐφ' ἧς εὕρίσκετο τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Εἶναι καταφανές, ὅτι ἐκεῖ ἦν τὸ καλλίτερον σημεῖον

πρὸς ἐπισκόπησιν τῶν ἐν τῷ τῶν πολιορκούντων στρατοπέδῳ πραττομένων, ὁ δὲ Τρώς κατὰσκοπος, Πολίτης, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ καταλληλότερον μέρος πρὸς κατασκόπησιν, καίτοι διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ συλληφθῇ μ' ὅλην τὴν τῶν ποδῶν αὐτοῦ ταχύτητα. Ἡ Βατίεια ἢ τὸ σῆμα Μυρίνης δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι, ὡς ὁ Στράβων δισχυρίζετο, ὁ τύμβος τοῦ Αἰσυήτου, διότι ἔκειτο κατὰ πέντε στάδια μακρότερον τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν ἢ ἡ πόλις Ἰλίου· καὶ δὲ παρὰδεχθῶμεν, ὅτι ἡ πόλις ἦν ἀπομακρυσμένη τοῦ στρατοπέδου μόνον κατὰ ἕξ στάδια, πῶς εἶναι δυνατὸν ὥστε εἰς ἀπόστασιν ἑνδεκα σταδίων ὁ Πολίτης νὰ δύνηται νὰ παρατηρῇ ὅ,τι συνέβαινεν ἐν τῷ ἐχθρικῷ στρατοπέδῳ; Ὅποιον δὲ κίνδυνον διέτρεχε νὰ συλληφθῇ; Ἄν, ὡς ὁ Δημήτριος δισχυρίζετο, τὸ σῆμα Μυρίνης ἢ ὁ λόφος τῆς Βατιείας ἦν ὁ σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Πασσᾶ-Τεπέ ἀνεγνωρισμένος, ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου ἡ θεὰ τῆς πεδιάδος τοσοῦτον ἐμποδίζεται ὑπὸ τοῦ λόφου τῆς Ἰλίου (Ἰσσαρλίκ), ὥστε δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἴδῃ τις ἐκεῖθεν τὸν ἀρχαῖον ροῦν τοῦ Σιμόεντος, ἔτι δὲ ὀλιγώτερον τὸν Ναύσταθμον αὐτοῦ.

Πιστεύω, ὅτι δὲν ἀπατῶμαι παρὰδεχόμενος, ὅτι ὁ εἰς τῶν τριῶν τύμβων εἶναι ὁ τοῦ Αἰσυήτου, διότι ἡ ἐκλογή τούτου τοῦ τόπου διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πολίτου κατασκόπευσιν συμφωνεῖ πρὸς τὴν θέσιν.

Ὁ Τύμβος τοῦ Αἴαντος.

Ἐν τοῖς πρόποσι τῆς Καλλικολώνης, ἐκ τοῦ ἐγγυτάτου πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν μέρους, βλέπει τις τὸν μέγαν τύμβον καλούμενον σήμερον Ἰν-τεπέ, ὅστις, ὡς οἱ τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Πατρόκλου καὶ τοῦ Ἀντιλόχου, ἐθεωρήθη καθ' ὅλους τοὺς χρόνους ὡς ὁ τάφος τοῦ Αἴαντος.

Ὁ Θρωδὺς πεδίοιο καὶ ἡ Θύμβρη.

Οἱ ἀρχαῖοι σχολιασταὶ περιγράφουσι τὸν Θρωσμὸν καὶ τὴν Καλλικολώνην διὰ τῶν αὐτῶν σχεδὸν λέξεων, δηλαδὴ ὡς γεωλόφους ὑψηλοὺς γειτνιάζοντας τῇ πεδιάδι καὶ πλη-

σίον τοῦ Σιμόεντος. Ἡ λέξις θρωσμός παράγεται κατὰ τοὺς μὲν ἐκ τοῦ θρώσκω ἢ θορεῖν (πηδᾶν) ἢ ἐκ τοῦ θεωρῶ. Ὡς εἶπον ἤδη, ὁ Θρωσμός εἶναι ἤδη ἢ κλιτύς τῆς Καλλικολώνης ἐκτεινομένης πρὸς τὸν Σιμόεντα κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἰλίου. Σήμερον ὁ Ἰν-τεπὲ-Ἀσμάκ ρέει εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Καλλικολώνης καὶ τοῦ Θρωσμοῦ αὐτοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῆς πεδιάδος τοῦ Σκαμάνδρου.

Ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Ἰλιάδι, ὅτι ἀφοῦ οἱ ἀρχαῖοι ἀπεκρούσθησαν τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τρώων, οἵτινες εἶχον προσβάλλει τὸ κέντρον καὶ τὴν δεξιὰν πτέρυγα αὐτῶν, οἱ τελευταῖοι οὗτοι διενυκτέρευσαν δις ἐν τῇ πεδιάδι, οὐχὶ μακρὰν τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν. Κατὰ τὴν πρώτην τῶν δύο τούτων περιστάσεων, γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Ἑκτωρ καὶ οἱ Τρῶες ἀρχηγοὶ ἐποιήσαντο συμβούλιον περὶ λύχνων ἀφ' ἧς πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σκαμάνδρου, εἰς μέρος, ἐν ᾧ δὲν εὕρισκοντο πτώματα πολεμιστῶν φονευθέντων κατὰ τὴν μάχην, καὶ ὅτι κατέληξαν εἰς τὴν ἀπόφασιν νῆ διανυκτερεύσωσιν ἐν τῇ πεδιάδι. Ἡξεύρομεν, ὅτι κατὰ τὴν νύκτα ὁ Ἀγαμέμνων θορυβηθεὶς διότι ἔβλεπε τὰ πολυάριθμα πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ διανυκτερεύοντος ἐν τῇ πεδιάδι καὶ ἤκουε τοὺς αὐλοὺς τῶν Τρώων τοσοῦτον πλησίον τοῦ στρατοπέδου του καὶ ὁ Νέστωρ λίαν ἀνησυχῶν διότι ἐγνώριζεν αὐτοὺς πλησίον¹ τοῦ Θρωσμοῦ τῆς πεδιάδος, συνήθροισαν καὶ ἄλλους τινὰς ἀρχηγούς Ἀχαιούς, οἵτινες μετέβησαν πλησίον τῶν σκοπῶν τῶν ἐκτὸς τοῦ τείχους τοῦ στρατοπέδου τεταγμένων, εἶτα δὲ συνεσκέφθησαν ἐν τῷ αὐτῷ ἀκριβῶς μέρει, ἐν ᾧ ὁ Ἑκτωρ ἐποιήσατο συμβούλιον περὶ λύχνων ἀφ' ἧς. Ἐκ τοῦ μέρους δὲ τούτου ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης ἀπῆλθον, ἵνα κατασκοπεύσωσι τὰς προθέσεις καὶ κινήσεις τῶν Τρώων, βαίνοντες δὲ πρὸς ἀνατολὰς καὶ βαδίζοντες ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν κατὰ τὴν μάχην πεσόντων μαχητῶν, κατάρθωσαν νῆ συλλάβωσι τὸν Τρῶα

1) «Ἐπὶ Θρωσμοῦ πεδίοιο». — Ἡ πρόθεσις ἐπὶ ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς δοτικῆς τοῦ τόπου, σημαίνει πάντοτε τὸ πλησίον καὶ ὄχι τὸ ἐπάνω. Ἡ φράσις αὕτη ἀπαντᾷται τρίς ἐν Ὀμήρῳ: Ἰλ. Κ', 160. Λ, 57 καὶ Υ', 3.

κατάσκοπον Δόλωνα, ὃν ὁ Ἑκτωρ εἶχε πρὸ μικροῦ πέμψει πρὸς κατασκόπευσιν τοῦ κέντρου τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν, ἐν ᾧ συνεσκέπτοντο ἐν συμβουλίᾳ ἐπὶ τοῦ τύμβου τοῦ Ἴλου, μακρὰν τοῦ θορύβου τοῦ τρωϊκοῦ στρατοπέδου. Ὁ Δόλων ἐπληροφόρησε τὸν Ὀδυσσεύα καὶ τὸν Διομήδην, ὅτι οἱ μὲν Τρῶες ἡγρύπνουν, οἱ δὲ ἐπικούροι αὐτῶν ἐκοιμῶντο καὶ εὕρισκοντο οἱ μὲν πρὸς τὴν θάλασσαν (Αἰγαῖον) οἱ δὲ πρὸς τὴν ἱερὰν Θύμβρην· συνεβούλευσε δὲ τοῖς συλλαβοῦσιν αὐτόν, ἄν ἐπεθύμουν νὰ εἰσδύσωσιν ἐν ταῖς τάξεσιν τῶν Τρώων, νὰ προσβάλωσι τὸν Ρῆσον βασιλέα τῶν Θρακῶν, ὅστις εὕρισκετο ἐν τοῖς μεθορίοις τοῦ τρωϊκοῦ στρατοπέδου καὶ ὅστις ἀρτίως εἶχε φθάσει φέρων ὠραιοτάτους ἵππους. Ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης ἀφικνοῦνται μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῆς ἄκρας ἑλους τινός, διότι ἔκοψαν ἐκεῖ καλὰ μους, τοὺς ὁποίους ἐναπέθεσαν ἐπὶ δενδρυλλίων, ἵνα δυνηθῶσι νὰ ἐπανεύρωσι τὰ βήματά των ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς νυκτερινῆς αὐτῶν ἐκδρομῆς.

Υπάρχουσι δύο ἑλη μεταξὺ τοῦ Σιμόεντος καὶ τοῦ κλάδου αὐτοῦ, ταῦτα δὲ χωρίζονται μόνον ὑπὸ στενῆς γλώσσης γῆς καὶ οὕτως εἰσὶ συνεχῇ ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ Θρωσμοῦ μέχρι πλησίον τοῦ βορειοανατολικοῦ μέρους τῆς Ἰλίου (Ἰσσαρ.λκ) καὶ χωρίζουσι τὴν πεδιάδα τοῦ Σιμόεντος ἀπὸ τῆς τοῦ Σκαμάνδρου. Ἄλλως τε τὸ ἐν τῶν ἑλῶν ἀναφέρεται ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ ὡς ὑπάρχον πλησίον τῶν τειχῶν τῆς Ἰλίου καὶ ὡς χρησιμεῦσαν ὡς ἐνέδρα παρασκευασθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, ἐν ἣ παρέστη ὁ Ὀδυσσεύς· ὁ Εὐριπίδης ὡσαύτως ἀναφέρει¹ τὰς τοῦ Ὀδυσσεύος ἐνέδρας παρὰ τῷ ναῷ τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος.

Ἄν προσθέσωμεν εἰς τὰ προλεχθέντα, ὅτι ὁ Ὅμηρος περιγράφει τὴν νυκτερινὴν στρατοπέδευσιν τῶν Τρώων ὡς γενομένην μεταξὺ τῶν ὑδάτων τοῦ Σκαμάνδρου καὶ τῶν νηῶν τῶν Ἀχαιῶν, δὲν δύναται τις ἢ νὰ πεισθῇ, ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ ὀρίσῃ τὴν θέσιν τοῦ στρατοπέδου ἐν τῷ μέσῳ πεδιάδος ἢ δεικνύων τὴν κλιτὸν τοῦ Θρω-

1) Ρῆσος, 507.

σμοῦ ὡς οὕσαν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος αὐτοῦ οὕτως ὥστε ὁ πόρος τοῦ Σκαμάνδρου φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο πολὺ μακρὰν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ στρατοπέδου. Τὴν ἐπαύριον ἡ μάχη ἀνανεοῦται καὶ οἱ Τρῶες ἐφορμῶντες ἐκ τοῦ Θρωσμοῦ προσβάλλουσι τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Μετὰ πεισματώδεις συμπλοκάς οἱ Τρῶες ἀπωθούμενοι ἐκ τῆς κατὰ τοῦ στρατοπέδου προσβολῆς αὐτῶν καταλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ Πατρόκλου μετὰ τὸν τοῦ στρατοπέδου, τοῦ ποταμοῦ (Σκαμάνδρου) καὶ τῶν ὑψηλῶν τειχῶν (τῆς Ἰλίου, δηλαδὴ μετὰ τὸν τοῦ Θρωσμοῦ καὶ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν στρατοπέδου¹.

Ἵνα πεζαίτερον παραστήσω τὴν θέσιν, θὰ εἶπω, ὅτι κατὰ τὴν νύκτα τῆς πρώτης νυκτερινῆς στρατοπεδεύσεως οἱ Ἀχαιοὶ εἶχον θέσει πέντε ἀποσπᾶσματα ἐκ διακοσίων λογχοφόρων ὡς προσκόπους ἐν τῷ χώρῳ τῷ μετὰ τὸν τείχεος τοῦ στρατοπέδου τῶν καὶ τῆς τάφρου καὶ ἤναψαν ἐκεῖ πολυπληθῆ πυρὰ, ὡς ἔπραξαν καὶ οἱ Τρῶες, εἰς ἀπόστασιν σχετικῶς μικράν, ἀντικρὺ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν στρατοπέδου. Οἱ Τρῶες πεντακισμῦριοι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἐξετείνοντο ἀνὰ πᾶσαν τὴν πεδιάδα ἀντικρὺ τοῦ ἀχαιικοῦ στρατοπέδου, ἔχοντες τὸν Σκάμανδρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι καὶ τὴν κλιτὺν τοῦ ἀκρωτηρίου Καλλικολώνης ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι αὐτῶν. Ὁπισθεν αὐτῶν, κατὰ μῆκος τοῦ Σιμόεντος, ἐκοιμῶντο οἱ ἐπίκουροι, κατέχοντες τὸν μετὰ τῶν Τρώων καὶ τοῦ Σιμόεντος χώρον, ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ ὁποίου ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος εὕρισκετο ὁ τάφος τοῦ Ἴλου. Ἡ θέσις αὐτῶν διαρρήδην ὑποδείκνυται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου. Ἡ δεξιὰ αὐτῶν πτέρυξ διηρημένη εἰς πέντε σώματα ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ τάφου τοῦ Ἴλου, ἀνὰ τὴν πεδιάδα, πρὸς τὸ Αἰγαῖον καὶ κατ' ἀκολουθίαν, ἡ ἀριστερὰ αὐτῶν, πρὸς Σκάμανδρον,² διηρημένη ὡσαύτως εἰς πέντε σώματα, ἔβαινε ἀπὸ τοῦ τάφου τοῦ Ἴλου μέχρι τῆς ἱερᾶς Θύμωρης. Ἐνταῦθα ὁ Ρῆ-

1) Ἰλ. Θ, 560—61—μεσηγὺ νεῶν, ἡδὲ Ξάνθοιο ροάων . . . Ἰλίοθι πρό. Ἰλ. Π, 397—μεσηγὺς νηῶν καὶ ποταμοῦ καὶ τείχεος ὑψηλοῦ.

2) Ρῆσος, στιχ. 538—564.

σος, βασιλεὺς τῶν Θρᾷκων, ἐστρατοπέδευσεν ἅμα ἀφικό-
μενος. Κατανοοῦμεν οὕτως, ὅτι ἡ Θύμβρη κεῖται ἐν χώρῳ
τινὶ κατὰ μῆκος τοῦ Σιμόεντος καὶ τῆς πεδιάδος αὐτοῦ.
Οἱ σχολιασταὶ λέγουσιν ἡμῖν, ὅτι ἡ Θύμβρη εἶναι ἄλσος,
ἀφιερωμένον τῷ Ἀπόλλωνι, οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἰλίου. Ὁ
Ἡσύχιος καὶ ὁ Εὐστάθιος φαίνονται, ὅτι ἀντέγραψαν τὸν
Στράβωνα ὅσον ἀφορᾷ τὴν Θύμβρην. Οὕτω δὲν πρέπει τις
να βασίζηται ἐπ' αὐτῶν καὶ μάλιστα ἀπέναντι τῶν ὅσων
λέγει ἡμῖν ὁ Εὐριπίδης ἀναφορικῶς τοῦ τραγικοῦ τέλους
τοῦ Ρήσου καὶ τῶν ἐνεδρῶν τοῦ Ὀδυσσέως παρὰ τοῖς τεί-
χεσι τῆς Ἰλίου πρὸς τὸ μέρος τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος.
Τὸ σπουδαιότερον δὲ γεγονὸς ὡς πρὸς τὸν Ρῆσον ἐν τῇ Θύμ-
βρῃ εἶναι τὸ ἀναφερόμενον εἰς τοὺς ἵππους αὐτοῦ. Κατὰ
τινα χρησμὸν ἡ Τροία δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ ἄλωθῃ, ἐάν ποτε
οἱ ἵπποι τοῦ Ρήσου ἔβοσκον τὸ χόρτον τῆς πεδιάδος τῆς
Ἰλίου καὶ ἔπινον τὰ ὕδατα τοῦ Σκαμάνδρου¹. Ἴδου ὁ λόγος,
δι' ὃν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης μόλις μαθόντες παρὰ
τοῦ Δόλωνος τὴν παρουσίαν τοῦ Ρήσου καὶ τῶν ἵππων του
κατενόησαν ἀμέσως τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀρπάσαι τοὺς
ἵππους. Μόνον ἐξ ἀπλῆς συμπτώσεως ὀφειλομένης εἰς τὴν
στρατοπέδευσιν τῶν Τρώων καὶ τὴν βραδύτητα τῆς ἀφί-
ξεως τοῦ Ρήσου, οἱ ἵπποι τοῦ τελευταίου τούτου δὲν ὑπῆ-
γον ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους τῆς πόλεως, ἐνθα ὑπῆρχον ἡ μικρὰ
πεδιάς τῆς Ἰλίου καὶ αἱ πηγαὶ (θερμὴ καὶ ψυχρὰ) τοῦ
παραποτάμου Σκαμάνδρου ἀναβρύουσαι αὐτόθι.

**Ἡ πεδιάς τοῦ Σκαμάνδρου καὶ οἱ ποταμοὶ
Σκάμανδρος καὶ Σιμόεις.**

Ἐν τῇ ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς νότον ἐκτεινομένη με-
γάλῃ πεδιάδι βλέπομεν τὸν Σκάμανδρον ἢ Ξάνθον καὶ τὸν
Σιμόεντα. Ἀπὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, καθ' Ὅμηρον, καὶ

1) Βιργιλ. Αἰν. Τ. 469.

Nec procul hinc Rhesi niveis tentoria velis
Adgnoscat lacrimans, primo quæproditæ somno
Tydides multa vastabat caede cruentus,
Ardentisque avertit equos in castra, prius quam
pabula gustassent Troiæ Xanthumque bibissent.

ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀκόμη τοῦ πρώτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, κατὰ τοὺς ἀρχαίους, οἱ δύο οὗτοι ποταμοὶ συνηνοῦντο εἰς τὴν τοῦ Σκαμάνδρου πεδιάδα, οὐχὶ μακρὰν τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἐξέβαλλον ὁμοῦ δι' ἐνὸς στομίου εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον τοῦ Σιγείου ἀκρωτηρίου. Σήμερον ἔχουσι στόμια διάφορα τοῦ ροῦ τοῦ Σιμόεντος καὶ τοῦ ρύακος τῶν πηγῶν τοῦ Σκαμάνδρου (Τσιπ.λὰκ-Τσαῖρ) παρεμποδισθέντων ὑπὸ τῶν Ἀσμάκ-Καλιφατ.λῆ καὶ Ἰν-Τεπέ, οἵτινες ἄλλοτε δὲν εἰσέβαλλον εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς πεδιάδος. Ὁ Σιμόεις ρέει εἰς γελοέσσαν μικρὰν κοιλάδα (Ντουμβροῦκ-Ὀδασσι) κειμένην μεταξὺ τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τῆς ἀλύσεως Καλλικολώνης καὶ τοῦ κρημνώδους βορείου μέρους τῆς ἀλύσεως τοῦ Ἀτυολόφου, ἥτοι τῆς Ἰλίου (Τσιπ.λὰκ-Μπαίρ). Ὡς αἱ ἀλύσεις τῶν λόφων τούτων, ὁ Σιμόεις φέρεται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν μεγάλην πεδιάδα κατὰ τὸ μεσημβρινὸν ἔσχατον σημεῖον τοῦ Θρωσμοῦ (ὀλίγον ἀνατολικῶς τοῦ Κούμ-κιοῖ) εἰς τὸ ἄκρον τῶν ἐλῶν, ἅτινα ἐσχημάτισε. Διερχόμενος τὴν πεδιάδα καθ' ὅλον τὸ εὖρος αὐτῆς ὁ Σιμόεις ἐσχημάτιζεν ἄλλοτε συμβολὴν μὲ τὸν Σκάμανδρον-Ξάνθον οὐχὶ μακρὰν τῆς μεθομηρικῆς πόλεως τοῦ Σιγείου, ἥτις, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει ἡμῖν, ἔκειτο πλησίον τοῦ Σκαμάνδρου¹. (Τὰ ἐρείπια τοῦ Σιγείου εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τῆς ἀλύσεως τῶν λόφων τοῦ τείχους Ἡρακλῆος, παρὰ τῷ τάφῳ τῷ ὀνομαζομένῳ σήμερον Ἀγίος-Δημήτριος-Τεπέ).

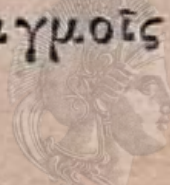
Ὁ Σκάμανδρος ἀφ' ἐτέρου ἔχει τὴν πηγὴν αὐτοῦ ἐν τῷ ὄρει Ἰδῇ, ὅθεν κατέρχεται εἰς τὸ ἄκρον τῆς πεδιάδος, διέρχεται οὕτως εἰπεῖν διαγωνίως ταύτην καθ' ὅλον τὸ πλάτος αὐτῆς βορειοδυτικῶς καὶ τέλος παρακολουθεῖ τὴν ἀνατολικὴν κλιτὺν τῆς ἀλύσεως τοῦ τείχους Ἡρακλῆος· κάτωθεν τῆς συμβολῆς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Σιμόεντος εὕρισκετο ὁ πόρος ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου τρεῖς ἐν δυσὶ στίχοις ἀναφερόμενος².

1) Ἡρόδ. Ε'. 65..... Εἰς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ.

2) Ἰλ. Ε, 433—434. } Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἴξον ἑὺρρεῖος ποταμοῖο,
Αὐτ. Φ. 1—2. }
Αὐτ. Ω, 692—693. } Ξάνθου δινῆεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεὺς.

Τὸ πρῶτον, ὅτε ὁ Ἑκτωρ πληγωθεὶς κατὰ τὴν προσβολὴν τῶν Τρώων κατὰ τοῦ ἀχαιικοῦ στρατοπέδου καὶ λειποθυμήσας μετεφέρετο ἐπὶ τοῦ ἄρματος πρὸς τὴν Ἰλίον· τότε ἐσταμάτησαν ἐν τῷ πόρῳ, ἵνα ρίψωσιν ἐπ' αὐτὸν ὕδωρ τοῦ Σκαμάνδρου-Ξάνθου πρὸς ἀνάκτησιν τῶν αἰσθήσεών του· τὸ δεύτερον, ὅτε ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφ' ἄρματος καταδιώκει τοὺς Τρῶας καὶ εἰς τὸν πόρον παραγενόμενος κόπτει εἰς δύο τὸν ἐχθρικὸν στρατὸν καὶ διώκει τὸ ἥμισυ εἰς τὸν ποταμόν, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ πρὸς τὴν πόλιν Ἰλίον· καὶ τέλος τὸ τρίτον, ὅτε ὁ Πρίαμος ἐπανήρχετο ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ Ἀχιλλέως φέρων ἐφ' ἄρματος τὸ πτώμα τοῦ Ἑκτορος, ἐν ᾧ ὁ Ἑρμῆς, ὅστις ἐχρησίμευσεν αὐτῷ ὡς ὁδηγὸς ἐν τῇ δεῦρο κάκεισε πορείᾳ, ἐγκατέλειψεν αὐτὸν ἐν τῷ πόρῳ, ὅπου, φαίνεται, ὁ θεὸς συνήντησε τὴν προτεραίαν τὸν Πρίαμον, ἀφοῦ οὗτος ἐπότισε τοὺς ἵππους καὶ ἡμιόνους του ἐν τῷ ποταμῷ.

Οὔτε ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις τοῦ ποιητοῦ οὔτε ἐν ἄλλῳ τινὶ ἀρχαίῳ συγγραφῇ ὑπάρχει τι τὸ δικαιολογοῦν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ Σκάμανδρος-Ξάνθος ἐμεσολάθει μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῆς Ἰλίου. Ὁ Σκάμανδρος-Ξάνθος (*Μενδερε-Σοῦ*) ἔρρεε πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας μέχρι τῆς σήμερον· κατὰ συνέπειαν ὁ πόρος δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἢ πρὸς τὴν ἄλυσιν τοῦ τείχους Ἡρακλῆος. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐν Σκαμάνδρῳ μάχης καταδεικνύουσιν, ὅτι οἱ εἰς τὴν πόλιν δυνηθέντες νὰ φθάσωσι Τρῶες ἦσαν ἀκριβῶς οἱ μὴ ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως εἰς τὸν ποταμόν ριφθέντες, καὶ ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς κατὰ τὴν ὕψωσιν τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ δὲν σώζεται διὰ πτελέας, ἣν ἀποσπᾷ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ἀλλ' ὅτι διέβη αὐτόν, διότι διὰ τοῦ κορμοῦ τοῦ προσκεκολλημένου ἔτι ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ κατάρθωσε νὰ σωθῇ, καὶ ὁ ποταμὸς τὸν καταδιώκει ἐν τῇ πεδιάδι πρὸς τὴν πόλιν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀφίνει κρύψας τὴν λόγχην του ἐν τῷ φυλλώματι δενδρυλλίου πρὶν πηδῆσθαι ξιφῆρης εἰς τὸν ποταμόν, ἵνα φονεύσῃ τοὺς Τρῶας, οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ σωθῶσι κρυπτόμενοι ἐν τοῖς ἐλιγμοῖς τῶν

ὑψηλῶν αὐτοῦ ὄχθων· ἄρα οὗτοι δὲν διήλθον τὸν ποταμόν.
Ὁ Ἀχιλλεὺς βλέπων τὸν Λυκάονα ζητοῦντα νὰ φύγῃ ἀπὸ
τὸν ποταμόν λαμβάνει καὶ αὐθις τὴν λόγχην, φονεύει αὐ-
τὸν καὶ ἐξακολουθεῖ μεταχειριζόμενος αὐτὴν καθ' ὅλην
ἐκείνην τὴν ἡμέραν, μέχρις οὗ ὁ Ἑκτωρ πίπτει βληθεὶς
ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἰλίου.

Ἀλλὰ διατί, δυνατόν νὰ ἐρωτήσῃ τις, ὁ Ἑκτωρ πληγω-
θεὶς εἰς τὸ τῶν Ἀχαιῶν στρατόπεδον καὶ μεταβαίνων ἐπὶ
τοῦ ἄρματος αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν φέρεται εἰς τὸν πόρον,
καὶ διατί ὁ Πρίαμος μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν
σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ἐπανερχόμενος φθάνει εἰς τὴν
ὄχθην καὶ τὸν πόρον τοῦ Σκαμάνδρου-Ξάνθου, ἐὰν δὲν ἔμελ-
λε νὰ διέλθῃ τὸν ποταμόν; Ἡ ἀπάντησις εἶναι εὐχερής.
Ὑπῆρχεν ἀμαξιτὸς ὁδὸς—ἀμαξιτός,—ἥτις ἀρχομένη ἀπὸ
τῆς πόλεως διήρχετο διὰ τοῦ τύμβου τοῦ Ἴλου εἰς τὴν
ὄχθην τοῦ Σιμόεντος ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος καὶ ἔφθανεν
εἰς τὸν πόρον τοῦ Ξάνθου. Ἐντεῦθεν δὲ διαιρουμένη ἔβαι-
νεν ἐξ ἑνὸς πρὸς τὸ τεῖχος Ἡρακλῆος καὶ ἐξ ἑτέρου δυτι-
κῶς πρὸς τὴν παραλίαν, ἐνθα ἐστρατοπέδευεν ὁ Ἀχιλλεὺς.
Ἄλλως τε ἠξεύρομεν ἐκ τοῦ Ὀμήρου, ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκ
τῆς σκηνῆς του δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ τοὺς ἐκ τῶν
ἀρχηγῶν Ἀχαιῶν πληγωθέντας ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἰλίου
καὶ ἐπὶ τῶν ἄρμάτων αὐτῶν μεταφερομένους, ὅτε οὗτοι
διήρχοντο ἐκ τοῦ μέρους του διευθυνόμενοι εἰς τὰς σκηνὰς
αὐτῶν τὰς ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ στρατοπέδου.

Πρέπει πρὸς τούτοις ν' ἀναμνησθῶμεν, ὅτι ὁ Ὀμηρος
ποιεῖται μνείαν τῆς ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἰλίου,
ὅπερ καταδεικνύει, ὅτι ὑπῆρχον ἰδιαίτεραι ὁδοὶ διὰ τὰ ἄρ-
ματα. Εἶναι δὲ λίαν πιθανόν, ὅτι ἡ ἄρματοδρομία κατὰ
τὴν κηδεῖαν τοῦ Πατρόκλου ἐγένετο ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ
τῆς μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καὶ τοῦ πόρου
τοῦ Ξάνθου. Ἐκ τῆς ἀφηγήσεως δὲ τοῦ Ὀμήρου βλέπομεν,
ὅτι ἀφοῦ ἠγείρε τάφον τῷ Πατρόκλῳ (ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου
τείχους Ἡρακλῆος), ὁ Ἀχιλλεὺς ὁδηγεῖ τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς
τὴν πεδιάδα, καὶ οὐδόλως δύσκολον ν' ἀναγνωρίσῃ τις, ὅτι
ὁ ὅμιλος τῶν θεατῶν τῆς κηδείας ἵστατο ἀκριβῶς εἰς τὸ

ἐκτὸς τῆς τάφρου μέρος τοῦ στρατοπέδου, ἔνθα ὁ Ἑκτωρ καὶ ἔπειτα ἄρχηγοὶ τινες Ἀχαιοὶ εἶχον συγκροτήσει πρό τινων ἡμερῶν στρατιωτικὰ συμβούλια. Ἡ ἄρματοδρομία γίνεται ἐπὶ ὁδοῦ τῆς πεδιάδος καὶ τὰ ἄρματα ἐπανερχονται εἰς τὸ στρατόπεδον. Φαίνεται ὅτι τὸ μέρος, ἔνθα ἴσταντο οἱ θεαταί, εἶχε χρησιμεύει ὡς περίβολος, ἐν ᾧ ἐνεκλείσθησαν τὰ εἰς τὴν σκιάν τοῦ Πατρόκλου θυσιασθέντα ζῶα, ἃν κρίνωμεν ἐξ ὧσων ὁ Ὅμηρος λέγει περὶ τῆς πτώσεως τοῦ Αἴαντος εἰς τὸ τέλος τῆς πεζοδρομίας.

Ἡ ἀρχαία πόλις Ἰλίου.

Ὁ Πλάτων περιγράφει ἡμῖν τὴν θέσιν τῆς Ἰλίου ἀκριβέστατα λέγων: «Κατωκίσθη δὴ, φαμέν, ἐκ τῶν ὑψηλῶν εἰς μέγα τε καὶ καλὸν πεδῖον Ἰλίον, ἐπὶ λόφον τινὰ οὐχ ὑψηλὸν καὶ ἔχοντα ποταμοὺς πολλοὺς ἄνωθεν ἐκ τῆς Ἰδης ὠρμημένους¹».

Ὄντως ἡ Ὀμηρικὴ Ἰλιος², ἥνπερ ὁ Πλάτων οὐδόλως διακρίνει τῆς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ὑπαρχούσης Ἰλίου, κεῖται ἐπὶ λόφων οὐχὶ ὑψηλῶν, ἐν μέσῳ πεδιάδος ποτιζομένης ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ὅπερ συμφωνεῖ πληρέστατα τοῖς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου λεγομένοις. Πάντες δὲ οἱ ἀρχαῖοι (ἐξαιρουμένου τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ ἀντιγραφέως αὐτοῦ Στράβωνος, οἵτινες ὑπεδείκνυν τὴν σύγχρονον αὐτοῖς πόλιν Ἰλίον ὑπὸ τὸ ὄνομα Νέον Ἰλίον νομίζοντες, ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ Ἰλιος ἔκειτο ἄλλαχοῦ) παρεδέχοντο τὸ ὑπάρχον Ἰλίον ὡς αὐτὴν τὴν Ὀμηρικὴν Ἰλίον. Ἄλλως τε δὲ ὁ Δημήτριος πεγράφων τὴν ὑπάρχουσαν πόλιν ὡς κειμένην εἰς τὸ ἄκρον σειρᾶς λόφων προβαινόντων εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Σκαμάνδρου καὶ τοῦ Σιμόεντος σχηματιζομένας πεδιάδας εἶναι ἄρκετὰ ἀκριβής.

Ἐν ἔτει 1801 ὁ δόκτωρ Clarke ἐπεσκέφθη πρῶτος ἐκ τῶν νεωτέρων τὰ εἰρεῖπια τῆς πόλεως ταύτης. Ἐκτοτε ἐγένοντο τὸ ἀντικείμενον σπουδαίων ἀνασκαφῶν γενομένων τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ K. Frank Calvert καὶ

1) Πλατ. νομ. βιβλ. Γ'. σελ. 682 B.

2) Ἰλ. Γ, 216—Ἰλιος ἱρὴ ἐν πεδίῳ πεπόλιστο.

εἶτα, ἐπ' εὐρυτέrais διαστάσεσιν, ὑπὸ τοῦ δόκτορος Schliemann. Ἡ ὑπαρξίς θεάτρον εἰς τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς πόλεως, τειχῶν, ἐρειπίων τῶν ναῶν τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Παλλάδος Γλαυκώπιδος Ἀθηνᾶς, ἐπιγραφῶν κεράμων, νομισμάτων, ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων, ἀγαλματίων καὶ ἄλλων τεχνικῶν προϊόντων, ἐπιμαρτυρεῖ τὴν θέσιν τῆς Ἰλίου, ἣν περ παρεδέχθησαν οἱ ἀρχαῖοι, Ἕλληνες, Ρωμαῖοι καὶ Βυζαντινοὶ ὡς τὸ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ψαλὲν διάσημον ἄστυ. Ὁ Schliemann ἐποιήσατο ἀνασκαφὰς εἰς βύθη τοιαῦτα, ὥστε ἀπεκάλυψεν ἐποχὰς πολὺ ἀρχαιοτέρας τῆς ἐποχῆς τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ ἀγνώστους τῷ τε ποιητῇ καὶ τῷ πολιτισμῷ, ὃν οὗτος περιγράφει. Εἰς βύθος μέτρων τινῶν ὁ ὁμηρικὸς πολιτισμὸς παύει ὑπάρχων, ἄρχεται δὲ ἄλλο εἶδος πολιτισμοῦ κατωτέρας βαθμίδος. Συμβαίνει τὸ αὐτό, ὡς εἰ λαὸς πεπολιτισμένος κατελάμβανε χώραν βάρβαρον, ὡς ἐν παραδείγματι, εἰ οἱ Ἀγγλοὶ, κατὰ τὸν αἰῶνα ἡμῶν, ἀπώκιζον τὴν Νέαν Ζηλανδίαν καὶ τὴν Αὐστραλίαν, ὁ μεταγενέστερος διευρηνητὴς θὰ εὕρισκετο πρὸ ἀντικειμένων ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ ἀντικαθιστῶντων τὰ τοῦ ἀρχικοῦ βίου τῶν ἰθαγενῶν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ Ναὸς τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς Γλαυκώπιδος καὶ τοῦ Ἑρκείου Διός, αἱ πύλαι τοῦ Πριάμου, τὸ Ἀνάκτορον τοῦ Πάριδος, ἡ πόλις τῶν Τρώων, ἡ Πέργαμος, ὁ Ναὸς τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος, τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου, τὰ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ τὰ τοῦ Ἑκτορος, ἡ πόλις Ἰλίου.

Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ἡμῖν, ὅτι ὁ Ξέρξης ἀφικόμενος εἰς Ἰλίον μετέβη εἰς τὸ τοῦ Πριάμου Πέργαμον καὶ ἐθυσίασε χιλίας βοῦς εἰς τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶν. Ἐν τούτοις ὁ Ὀμηρος οὐδαμοῦ λέγει, ὅτι ὁ νῆος τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς εὕρισκετο ἐν τῇ Περγᾷ ἄλλ' ἐν τῇ Ἀκροπόλει· δὲν λέγει ὡσαύτως οὐδ' ὅτι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου ἦσαν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἐνόμισαν, ὅτι ἡ Πέργαμος καὶ ἡ Ἀκρόπολις εἰσι λέξεις συνώνυμοι. Ἐκ τῆς προσεκτικῆς ὁμῶς μελέτης τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου ἐξάγε-

ται, ὅτι ἡ Ἀκρόπολις, τὸ ὕψιστον μέρος τῆς πόλεως, ἦτο εἰς τὴν Μ.Δ. γωνίαν καὶ ὅτι ἡ Πέργαμος (ἐγγὺς τῇ Ἀκροπόλει) ἐσχημάτιζε τὴν Β.Δ. γωνίαν τῆς πόλεως.

Καὶ πρῶτον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀκρόπολιν, βλέπομεν, ὅτι οἱ δημογέροντες συνηδρίαζον εἰς τὰς Πύλας τοῦ Πριάμου ἐν τῇ Ἀκροπόλει· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὰς Πύλας μὲ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Πριάμου. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὑπῆρχον προσέτι ὁ ναὸς τῆς Παλλᾶδος Ἀθηνᾶς (Γλαυκώπιδος) καὶ τοῦ Ἑρκείου Διός, ὡς καὶ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πάριδος, αὐτὸς δὲ ὁ Ὅμηρος προσδιορίζει ἀκριβῶς τὴν θέσιν τῶν τεσσάρων τούτων οἰκοδομῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἀφ' ἐτέρου δέ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Πέργαμον, βλέπομεν, ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος εὕρισκετο ἐν αὐτῇ, καὶ ὅτι τοῦτο μόνον εἶναι τὸ μέρος, ὅπερ ἐκλέγει ὁ θεός, ὅταν μεταβαίνη εἰς Ἴλιον. Ὁ Ὅμηρος δὲν λέγει ἀκριβῶς, ὅτι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου, τοῦ Ἑκτορος καὶ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἦσαν ἐν τῇ Περγᾷ.

Ὁ Βιργίλιος, ὅστις πολλάκις ποιεῖται μνείαν τῆς Ἀκροπόλεως, ἣν ὀνομάζει *Summan arcem* (*sacrata, alto culmine, Tritonia*) καὶ τῆς Περγᾶς (*Pergama*), ὁμιλεῖ πάντοτε περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς (*Minerva Pallas Tritonia*) ὡς ὄντος ἐν τῇ Ἀκροπόλει, οὐδέποτε δὲ ἐν τῇ Περγᾷ.

Ὡς αἱ ἐκφράσεις πόλις Ἴλιον καὶ πόλις τοῦ Πριάμου ἦσαν ἐκφράσεις γενικαί, οὕτω καὶ ἡ ἔκφρασις Ἀκρόπολις ἦτο ἔκφρασις γενικὴ περιλαμβάνουσα τὴν τε Ἀκρόπολιν καὶ τὴν Πέργαμον. Ἡ πόλις τῶν Τρώων ἐστήμαιεν ἰδίᾳ τὸ μέρος τῆς πόλεως τὸ πρὸς τὴν μεσημβρινὴν κλιτὺν τοῦ λόφου καὶ ἡ Πέργαμος τὸ βορειοδυτικὸν μέρος, δῆλα δὲ ὅταν ὁ Ὅμηρος ὁμιλῇ περὶ τῆς πόλεως τῶν Τρώων, τῆς Περγᾶς καὶ τῶν ὑψηλῶν τειχῶν, ἐννοεῖ τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τοῦ λόφου, ὅταν δὲ ὁμιλῇ περὶ Ἰλίου καὶ Ἀκροπόλεως, περὶ Σχαιῶν καὶ Δαρδανίων πυλῶν, ἐννοεῖ τὸ πρὸς τὴν μεσημβρινὴν κλιτὺν τοῦ λόφου μέρος τῆς πόλεως.

1. Ἀκρόπολις.—Ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Διός. Αἱ πύλαι τοῦ Πριάμου, τὸ ἀνάκτορον τοῦ Πάριδος, Σχαιαὶ Πύλαι καὶ Φηγός (τεῖχος).

2. Πέργαμος.—Ναός τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀνέκτορον τοῦ Πριάμου καὶ τοῦ Ἑκτορος, ὑψηλὸν τεῖχος, Σκοπιαὶ καὶ Ἑρμεῖον.

3. Ἡ πόλις Ἰλίου.—Πύλαι Δαρδάνιαι.

4. Ἡ πόλις τῶν Τρώων.

	Σκοπιαὶ	Ἑρμεῖον
Φηγός	Πέργαμος	Ἰλιον
	Ἀκρόπολις	
	Π. Σκαιαὶ	Π. Δαρδάνιαι

Θὰ ἡδυνάμην ἴσως νὰ ἀναφέρω πρὸς ἐπιμαρτυρίαν τῶν λόγων μου καὶ ἄλλα χωρία ἀρχαίων συγγραφέων, ἀλλ' ἡ συζήτησις αὕτη ἤθελεν εἶσθαι λίαν μακρὰ διὰ τὴν πραγματείαν ταύτην.

Τὸ ἀνέκτορον τοῦ Ἑκτορος ἔκειτο, κατὰ τινὰ σχολιαστήν, ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Πρυτανείου τοῦ μεθομηρικοῦ Ἰλίου. Ἐπιγραφή τις τεθεῖσα ἐν τῷ Πρυτανείῳ κατὰ τὸν δεῦτερον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, ἀνεκαλύφθη κατὰ τὸ μέρος, ἐνθα εὐρέθη τὸ τρίγλυφον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Κατὰ συνέπειαν τό τε ἀνέκτορον τοῦ Ἑκτορος καὶ ὁ ναός τοῦ Ἀπόλλωνος εὐρίσκοντο βορειοδυτικῶς τοῦ ὀροπεδίου, ἐν τῷ χώρῳ τῆς Περγᾶμου, συνωδὲς τῷ ὁμηρικῷ κειμένῳ.

Ἡ πεδιάς τῆς Ἰλίου, ἡ Βατίεια, τὸ Σῆμα Μυρίνης, καὶ αἱ πηγαὶ (θερμὴ καὶ ψυχρὰ) τοῦ Σκαυάνδρου.

Τὸ μεσημβρινὸν τεῖχος, ὅπερ ἦτο ἐν τῶν χαμηλοτέρων τῆς Ἰλίου καὶ αἱ Σκαιαὶ καὶ αἱ Δαρδάνιαι πύλαι ἦσαν ἐκτισμέναι εἰς τοὺς πρόποδας τῆς κλιτύος τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἔκειτο τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως καὶ ἐνθα βλέπει τις ἔτι καὶ σήμερον τὴν μικρὰν πεδιάδα τοῦ Τζιπ.λὰκ-Ὀβασί, ἣτις εἶναι αὕτη ἡ πεδιάς τῆς Ἰλίου, σχήματος ἡμιωοειδοῦς καὶ ἀποτελουμένη ὑπὸ ἀντηρίδος ἥτοι σειρᾶς μικρῶν λοφίσκων βαινόντων μέχρις Ἰλίου καὶ τοῦ Πασᾶ-Τεπέ-Μπαίρ,

ὅπερ εἶναι βεβαίως ἡ Βατίεια. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν λόφων τούτων ὑπάρχει τύμβος (ὁ Πασᾶ-Τεπὲ) κείμενος εἰς ἀπόστασιν πέντε σταδίων ἀπὸ τῆς Ἰλίου. Τὸν τύμβον τοῦτον ὁ Δημήτριος ἐκλαμβάνει ὡς τύμβον τοῦ Αἰσυήτου, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον τὸ σῆμα Μυρίνης, ἐκτὸς ἂν τὸ σῆμα Μυρίνης εἶναι ὁ τύμβος, ὅστις ὑφίσταται σήμερον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὠραίας ἐκείνης πεδιάδος τῶν ὄχθων τοῦ ρύακος Τσιπ.λάκ-Σοῦ. Ὁ ρύαξ οὗτος ἀναπαρίστησι σήμερον, ὅ,τι ὑπολείπεται ἡμῖν ἐκ τῶν δύο πηγῶν τοῦ Σκαμάνδρου, τῆς μὲν θερμῆς, τῆς δὲ ψυχρᾶς. (Ἡ θερμὴ πηγὴ εἶχεν ἐξαφανισθῇ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δημητρίου· ἄλλως δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ προβάλῃ τὴν περὶ μὴ ταυτότητος τῆς Ἰλίου μὲ τὴν ὑπάρχουσαν τότε πόλιν θεωρίαν του (πόλιν ἣν ὠνόμαζε Νέον Ἰλιον) καὶ νὰ θέσῃ τὴν ὁμηρικὴν Ἰλιον ἀλλαχοῦ).

Αἱ δύο αὗται πηγαὶ ἔκειντο εἰς ἀπόστασιν τριῶν σταδίων πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως¹ καὶ ἔρρεον ἐντὸς μαρμαρίνων δεξαμενῶν, ἐν αἷς αἱ τῆς πόλεως γυναικες ἤρχοντο νὰ πλύνωσι τὰ εἴματα αὐτῶν. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τούτων ἐρρίπτοντο ἄλλοτε εἰς τὸν Σκάμανδρον-Ξάνθον, ἀλλ', ὡς εἶπον ἤδη, ὁ ρύαξ Τσιπ.λάκ-Τσαῖ ἐμποδίζεται σήμερον κατὰ τὴν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Σκαμάνδρου εἴσοδον αὐτοῦ ὑπὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Καλιφατ.λή-Ἀσμάκ. Ἡ μικρὰ τῆς Ἰλίου πεδιάς ἀναφέρεται πολλάκις ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου. Ἡ σκηνὴ τῆς ἐνάρξεως τῆς πρώτης μάχης εἶναι ἡ πρόκλησις, ἣν ἡ Ἴρις ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ προσκόπου Πολίτου ἔφερε πρὸς τοὺς Τρῶας τρέχουσα ἐκ τοῦ τύμβου τοῦ Αἰσυήτου καὶ ἀγγέλλουσα, ὅτι οἱ Ἀχαιοὶ ὀπλιζόμενοι ἡτοιμάζοντο νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ στρατόπεδόν των, ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Σκαμάνδρου. Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ οἱ Τρῶες καὶ οἱ ἐπικούροι αὐτῶν ἐξεληθόντες ἐξ ὅλων τῶν πυλῶν (ἀπασαι δὲ αἱ πύλαι ἦσαν πρὸς τὸ μέρος τῆς μικρᾶς πεδιάδος), συνηθροίσθησαν μακρὰν τῆς ὕψεως τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸν λόφον Βατίειαν ἢ Σῆμα Μυρίνης καὶ ἐκεῖθεν ἐβάδισαν εἰς συνάντησιν τῶν Ἀχαιῶν. Οὕτως αἱ δύο στρατιαὶ ἀφί-

1) Εὐστάθιος.

κοντο εἰς παραλλήλους γραμμάς πρὸ τῶν Σκαιῶν Πυλῶν, ἔνθα συνεφωνήθη ἀνακωχή καὶ αἱ δύο στρατιαὶ ἔστησαν. Οὕτω δὲ καὶ ἡ Ἑλένη ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ ἐκ τοῦ πύργου τοῦ ἐπὶ τῶν Σκαιῶν Πυλῶν τοὺς διαφόρους Ἀχαιοὺς ἀρχηγούς.

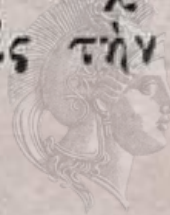
Πρὸς τὴν πεδιάδα ταύτην τῆς Ἰλίου καὶ ὁ Ἀγῆνωρ ἔφευγεν ἐκ τῆς Φυγοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως καὶ πρὸς τὸν ρύακα τοῦ Σκαμάνδρου, ἐνῶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπλησίαζεν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ καταδίωξις τοῦ Ἑκτορος ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλεύως ἐγένετο τρίς περὶ τὴν πόλιν ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ ὀρμωμένων ἐκ τῶν Σκαιῶν Πυλῶν, ἔφθασαν τὴν τετάρτην φορὰν εἰς τὰς δύο πηγὰς ἐν τῇ πεδιάδι· ὅσῳ δὲ ὁ Ἑκτωρ προσεπάθει νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὰ Δαρδάνια τεῖχη, εἰς ἃ δῆλα δὴ εὐρίσκοντο ἅπασαι αἱ πύλαι, ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξέτρεπεν αὐτὸν πρὸς τὴν πεδιάδα καὶ ἐπὶ τέλους κατώρθωσε νὰ τὸν φονεύσῃ.

Γενομένου ἀνωτέρω λόγου περὶ τῆς νυκτερινῆς ἐκδρομῆς τοῦ Ὀδυσσεύως καὶ Διομήδους εἰς Θύμβρην, ἐξήγησα, ὅτι ἦσαν τοσοῦτον περιμέριμνοι νὰ συλλάβωσι τοὺς ἵππους τοῦ Ρήσου, βασιλέως τῶν Θρᾷκων, διότι ἤθελον νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς ἵππους τούτους νὰ βοσκήσωσιν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ἰλίου καὶ νὰ πίωσι τὸ ὕδωρ τοῦ Σκαμάνδρου.

Οἱ τύμβοι τοῦ Ἰλου, τοῦ Ἑκτορος, τοῦ Πανδάρου, τοῦ Σαρπηδόνοιο καὶ τῶν Τρώων.

Οἱ τύμβοι οὗτοι ἔκειντο ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Σιμόεντος ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Σκαμάνδρου. Πλησίον τοῦ Κούμ-κιοῦ ὑπάρχει εἰς ἔχων ὕψος ὀκτὼ ποδῶν, ὅστις πρὸ τινων ἀκόμῃ ἐτῶν διετηρεῖτο κάλλιστα· ὑπάρχουσιν ὡσαύτως καὶ τὰ ἐρείπια ἐτέρου, ἀμφότεροι δὲ κεῖνται πρὸς δυσμὰς τοῦ ρηθέντος χωριδίου. Καὶ ἕτερος δὲ τύμβος ὑπῆρχε κατὰ τὸν Choiseul-Gouffier, πρὸς νότον τοῦ χωριδίου. Εἰς τούτους προσθετέον καὶ τὰς βάσεις ἐνὸς ἢ δύο ἄλλων, οὓς εὔρεν ὁ Schliemann βορειοδυτικῶς τοῦ Κούμ-κιοῦ. Πρέπει ἴσως ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἐξαφάνισιν τῶν μνημείων τούτων οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν

ἀνύψωσιν τοῦ ἐδάφους, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὰς πλημμύρας. Οἱ ἀρχαῖοι ἀνεγνώριζον αὐτοὺς κάλλιστα ὡς καὶ τοὺς τοῦ Πριάμου, τοῦ Πάριδος καὶ διαφόρων ἄλλων.

Τύμβοι τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Πατρόκλου, τοῦ Ἀντιλόχου, τοῦ Πηνέλεω καὶ τῶν Ἀχαιῶν.

Οἱ τρεῖς πρῶτοι ὁρῶνται καὶ σήμερον ἔτι πλησίον τοῦ χωρίου Γενῆ-Σεχῆρ (Ἀχίλλειον) ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ τείχους Ἡρακλῆος (ἢ Ἀκρ. Σιγείου) καὶ ἐτιμῆθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· ὁ τοῦ Ἀντιλόχου ἀναμφιβόλως εὕρισκετο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀκρωτηρίου, ἀλλὰ δὲν δύναται τις ν' ἀναγνώριση σήμερον τὴν θέσιν αὐτοῦ.

Ὁ κοινὸς τάφος τῶν Ἀχαιῶν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ὡς εὕρισκόμενος εἰς πέντε σταδίων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν, καὶ εἰκάζω, ὅτι εἶναι ὁ εὕρισκόμενος σήμερον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σκαμάνδρου-Ξάνθου (Μενδερε-Σοῦ) παρὰ τοῖς ἐρειπίοις τοῦ Σιγείου, εἰς ἀπόστασιν δέκα σταδίων ἀπὸ τοῦ Γενῆ-Σεχῆρ. Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ εὕρισκετο καὶ ὑπάρχει σήμερον πόρος καὶ ἐρείπια γεφύρας. Ὁ πόρος οὗτος ἀνταποκρίνεται ἀρκετὰ ἀκριβῶς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερόμενον πόρον τοῦ Ξάνθου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020668

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

